

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 6. februarja 1861.

Našim kmetijskim gospodarjem v prevdarek.

Kmetija ne nese nič, in če se gospodar še tako trudi in špara kar more, je le dohodka malo. Tako tožijo današnji gospodarji večidel.

In res je taka. Pa zakaj je taka?

Unidan so povedale „Novice“, zakaj ne rodi zemlja več tako kakor nekdej. Preveč ji leto za letom jemljemo, premalo pa ji povračujemo; setve ne verstimo po pameti in tako z eno frugo preveč izpivamo zemljo, z gnojem pa tako ravnamo kakor da bi ne vedili, kaj je gnoj. Če tedaj zemlji le zmira vpijemo: „daj, daj!“ — za Božjo voljo kako more drugač biti, da bi ne pešala.

Po starem kopitu ravnamo, pa ne premislimo, da čedalje več potrebujemo; v obleki se lišpamo in sicer drugač živimo; davkov je čedalje več in na davke še doklad in priklad na kupe; delavci in pōsli so čedalje dražji, ker z dragino živeža in drugih reči je tudi delo dražje.

To je vse res in je nadloga današnjega časa.

Al še nekaj je, kar nam v škodo hodi in kar bi popraviti imeli, da bi se spravili saj nekoliko na bolje. In kaj nek je to?

Če so kmetovavci v drugih deželah, ki so v kmetijstvu na viši stopnji, že davnej slovó dali orodju, s katerim je že Adam oral, bi pač tudi mi mogli njih izgleda posnemati zakaj dobro orodje je za dva delavca, prihrani dokaj stroškov in delo bolj in hitreje opravi. Lesnini bi mogli, kar največ je mogoče, slovó dati in železo na mesto nje postaviti.

Preč tedaj s starim lesénim plugom in namesto njega napravimo si drevo z železno dilo; preč z navadno brano in omislimo si brabantko; preč z matiko in napravimo si osipavno drevó; napravimo si mašino, ki nam repo in krompir reže, mašino, ki nam škopo reže itd., da se ne bo reklo: „pōsli mi vse požró“.

Al odgovorilo se nam bo na to: Kako pa si bojo potem naši delavci kruh služili, če bojo mašine sejale in mlatile? Pridne roke imajo pravico do dela in do zaslužka po delu, kaj pa potlej s temi?

S tem svetom, dragi gospodarji, nikakor ne mislimo delavcom kos kruha snesti. Če mislite, da tam, kjer z mašinami delajo, ne potrebujejo delavcov in pōslov, se zlo motite. To nam skušnje poterjujejo v taci deželah, kjer imajo zraven mašin še pōsli in delavci dosti dela. Pridnih rok bomo zmira potrebovali. Če bomo zemljo bolj obdelovali, bo več rodila in pridelkov bo na vsako stran več; obilniši pridelki pa nam bojo napolnili naše hleve z obilnišo živino, in zato, ker nam bo živina več dohodkov dala, bo več opravil, za ktere bo treba več rok. Pōsli in delavci, ki jih bojo bolj orodja in mašine na enem mestu odpravile, bojo pri pomnoženem gospodarstvu na drugem mestu potrebni.

Dokler se bojo naše senožeti tako kisle držale kakor dozdej, in bojo tako z mahom prerašene kakor so današnji, — dokler bojo naše njive s tolikim kamnjem nasute, — dokler naše gnojnišča ne bojo v bolji stan prena-rejene, — dokler — pa kaj bomo še dalje naštevati, kaj

vse je še storiti? — dokler bo, da ob kratkem rečemo, dela povsod še dosti, ne bojo pridni delavci kruha stradali.

Naj sučemo kmetijsko reč kakor hočemo, časi so taki in ne bojo nikoli več drugačni, da moramo misliti na to, kako bi več pridelali v ravno tistem času in z ravno tistim trudom.

Vemo, prav dobro vemo, da vse to ne more mahoma biti; vemo, prav dobro vemo, da sedanji težavni časi ne delajo dosti veselja kmetu, da bi z novim orodjem nastopili novo pot koristnejega kmetovanja; al, če Bog dá, bojo prišli spet bolji časi. Sicer pa tudi Cugmajerjevo drevo, brabantka brana itd. ni konj, da bi ga bolji kmet zmagati ne mogel.

Gospodarske skušnje.

(Hišam dober kup in stanovitno barvo dati), vzemi navadnega zelenega vitrijola kake 4 funte in ga raztopi v 8 bokalih vrele vode; nekoliko te vitrijolove vode vlij potem v ugašeno apno in dobro skupaj pomešaj. S tem poskusi zdaj na belem zidu, ali je barva dosti rumena; če je prebleda, prilij še nekoliko vitrijolove vode. Ta dober kup barva ima to dobro lastnost, da se ne luši od zida, ampak se stanovitno derži zida in lesa. Ker pa sčasoma bolj temno-rumena prihaja, je bolje, da se izperva naredi bolj blede.

(Preveč solí molznim kravam dajati ni dobro). „Landw. Anz.“ naznanja skušnje velikega grajšaka Laué-a v Wildeggu, ki je nalaš in prav natanko skušal, koliko solí tekne molznim kravam na dan, in je pri tem zvedil, da preveč solí napravi mleko bolj vodeno in mu vzame dokaj smetane. Prava mera za veliko kravo je 1 funt solí na teden v takih krajih, kjer goveda dobro, lepo dišečo mervo dobivajo; poleti, ko se jim frišna klaja (trava) poklada, pa naj se jim je daje še manj.

Gospodarska novica.

(Umni gospodarji kebrom ali hroščem čedalje bolj na pete stopajo). Na grajšini Karički in Lekviški so lani nabrali 259 centov kebrov in jih pokončali; za cent nalovljenih kebrov je grajšina plačala po 15 novih grošev. Ker kakih 51.500 kebrov vaga en cent, so jih tedaj v vsem skupaj pokončali blizo 13 milijonov in 300.000. Koliko škode je s tem odvernjene za prihodnje leta! Gospodarji, na vojsko zoper ta merčes prihodnje leto! Če vsi skupaj pomagamo, bomo opravili veliko.

Živinozdravilska skušnja.

(Da se prešiča pereči ogenj in kaka druga nagla bolezen vrančnega prisada ne loti), je dobro, prešičem sirovega krompirja pokladati. Previdni gospodarji morejo to hudo bolezen odverniti, ako prešičem vsaki dan enmalo sirovega, zmečkanega krompirja dajo. Kuhani krompir pa nima lastnosti zoper to bolezen,

menda za to ne, ker po kuhi se zgubi tej bolezní nasprotní del iz krompirja, ki se mu solanín pravi.

Babo „Landw. Ber.“

Slovenci, Nemci pa Avstrija.

(Dalje.)

Z diplomo oktoberško je prisvetila tudi nam Slovencom ljuba danica, ne moremo reči zgodnja, pa vendar ne še prepozna. Vse je vihar razdjal, „je narod vendar stal, gledal nad Triglavom neba obok“. Cesarski manifest in diplom zagotavljata Ogrom in Horvatom skoro vse njihove stare pravice, obetata tudi nam Slovencom boljše čase, katerih smo ravno mi menda najbolj potrebni. — Ker se je vlada prepričala, da jo je preojstro nemško centralizovanje v pogubo peljalo, je 20. oktobra s svojo diplomo od njega odstopila. Spoznal je naš svitli cesar, da bo Avstrija le takrat mogočna in veličastna, kadar se bodo edini njeni narodi na ustavnem potu okrepčali, omikali in lepo se razvijali po svojih potrebah.

Horvati so bili na ta glas v prvem hipu tako veseli, da so v Karlovcu na velikem tergu slovesno celega vola spekli. Čul sem, da je bil v volu skopec, v skopcu puran, v puranu kopun, v kopunu jajce, in kadar se je jajce speklo, je bil tudi celi vol gotov. Ko je bilo vse spečeno, je bil na obed ta božji povabljen, ki je zraven prišel. Ali je vse to res, ne vem; kakor sem kupil, tako prodam; al to je gotovo, da komaj je cesarska listina beli dan zagledala, se je vse oživilo po vseh pokrajinah naše prostrane monarhije. Vsak narod avstrijski si prizadeva, kako si bi svojo kočo preustrojil po potrebah sedanjega časa. Magjari in Horvati so hitro vpeljali svoj materinski jezik v vse šole, nizke in visoke, v vse uradnice in kancelije. Pojavili so se povsod novi mladi časopisi polni življenja, ki se potegajo za svoje pravice in odkrivajo svoje narodne potrebe in želje.

Kaj bomo sami mi Slovenci sedaj roke križem držali, molčali in pričakovali, kaj nam bo z oblakov padlo?

Res, da cesar hoče vsem narodom avstrijskim pravičen biti; al „car daleko i nebo visoko“ — to je bilo in bo. Potle tudi ne smemo pozabiti, da smo mi Slovenci najmanjši narod avstrijski, in da imamo še za priklado največ garjevih ovác med sabo, ki nam zrak kužijo, duha moré in tlačijo. Stara navada je pa taka, da velike ribe male žró.

Na oprezu dakle, bratjo! Nikar ne mislimo, da smo že pri cilju, veli „Pozor“. Spustili so nam še le brod na more, da plovimo dalek put v pristanište slobode. Brez muke pa ni moke, pravijo naši ljudje. Polno truda in muke in zatajevanja samega sebe bo treba prestati, preden bomo svoj cilj in konec dosegli; in to posebno nam, ker pri nas tuji živelj še zmirom zvonec nosi, ki se iz petnih žil napenja, samo da ne bi tudi mi okusili sladčic, ki izvirajo drugim narodom avstrijskim iz manifesta oktoberškega. Na cente imamo takih čudnih patriotov, ki „Prešo“ beró in bi po njenih sleparijah tudi ciganom raje kaj dobrega privoščili, kakor svojim bratom Slovencom. Žalostno, pa vendar resnično! Ne vem, se li to godí iz bedalije, ali lenije, ali hudobije?

Za to se mi je oni gospod v državnem zboru jako dopadel, ki je rekel, da nam vse reforme ne bodo nič hasnile, ako ne bomo mi in vlada bolj na to pazili, da resnica postanejo; zakaj samo od lepih besed se nihče ne zredí. Kaj ti pomaga, ako ti dober prijatelj zlati cekin ponuja, če pa pride kak nevošljivec ali malopridnež, da mu ga iz rok izbije pa sam pobere? In ravno tega se je nam Slovencom posebno bati. Experientia docet! — Oj, kako lahko bi se nam toraj tudi sedaj, ako se na tujo pomoč zanašamo, primerilo, da bi se nam siromakom namesto kruha kamen, namesto jajca škorpion podal. Zatoraj, bomo pametni in ne pričakujmo grojzda od ternja!

Slovenci! poterpljivost je lepa čednost; al kadar je čas, se pognati za narodne pravice, ni na pravem mestu, ni čednost, ampak je bolezen, sramotna gnjiloba.

Bratje! ne bodimo šalobarde; dōba je sedaj, da se pokaže narodni ponos in pogum. Nismo čeda ovác, da bi se z nami delalo, kakor se protivnikom našim poljubi. Menda ni naroda avstrijskega, da bi toliko zaslužil zboljšanja svojega stanú, ko ravno mi reveži Slovenci. Drugi se hvalijo, da so večkrat cesarstvo pogina rešili; tudi mi se nismo nikdar kujali, ampak vselej smo pripravi bili svojo dragoceno kervco za svojega cesarja preliti. Slovensko ljudstvo je od pamtiveka zvesto svojemu carskemu prestolu; nikdar še ni stopilo iz pota legalnosti; „hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovincu ne gane“. Dali smo vselej Bogu, kar je Božjega, cesarju, kar je cesarjevega, — nam so pa skozi 1000 let jemali, kar je našega.

Dosorej so se eni izgovarjali, da morajo germanizirati, da se ne bi cesarju in vladi zamerili. Sedaj mislim, bō konec takih izgovorov; zakaj: Viena locuta est! Naš milostljivi cesar terja, da se dá vsakemu narodu, kar mu gré; enake pravice, enake dolžnosti Nemcu, Talijanu, Magjaru kakor Slovincu.

Kar nam je sedaj podeljeno po pravici pred svetom in Bogom, ne smé pa ostati več „pium desiderium“. Zahtevajmo resno to, kar nam gré; kdor koli se nam protivi, pokaže, da ni prijatelj cesarjev, pokaže, da ni prijatelj naroda, da ni prijatelj Boga. Zdaj nam je Bog dal zlati čas, po katerem smo toliko let hrepeneli; začelo se je lepo svetiti, in samo naša nemarnost in sramotna lenoba bi kriva bila, ako bi se nam dan ne napravil.

Otresimo se toraj starega zaspanca; nikar ne bodimo plašljivi zajci v tej važni dōbi! Saj naša reč je pravična; Bog je z nami; kdor proti nam, ga Paron če podreti.

Mahni tudi ti z rokami, mahni, je rekel sv. Nikola človeku, kateri je bil padel v vodo, pa namesto da bi gledal, kako da bi se iz nje rešil, je samo kričal: „pomagaj, pomagaj sv. Nikola!“ Tako bi se reklo tudi nam, ako bi mi samo jeremijade delali, namesto da bi se čversto dela poprijeli. Ako te jedro mika, zgrizi lupino, veli Kranjec. Hajd toraj na delo! Njiva znanja pusta, pusta; svagda megla gusta, gusta, pa ostro pero bistar um, neka nov nam tare drum. — Glas prelube domovine sopet kliče in vabi svoje sine. Kdor čuti toraj še kapljico slovenske kervi v sebi, naj poslušá njeni mili glas; naj se ne sramuje več svoje matere in svojega roda; naj se odpové tujim civilizovavcom, ki so pravi sovražniki naroda in celokupne države; naj se ne protivi več natornim postavam; zakaj večni mojster je tako naravnal in večni zakon prirode je tak, da kar je sorodno, vleče k sebi. Zato boš težko našel goloba med jerebicami, ali gerlico med góskami.

Zakaj bo toraj Slovenec še zmirom se med tuje narode štulil, sebi na sramoto in svojemu rodu na škodo? Zakaj bi Slovenec s svojim bistrim umom drugim tlako delal, ko je na njegovem polju še vse celina? Kaj ni bedasto derva v hosto nositi, vodo v morje ulivati? Kaj ni neumno brez kraja in konca, da gladna vrana sito pita? Kogar v serce to ne peče, v tem naša kri ne teče.

Pa kje se čemo dela lotiti; kaj nam je sedaj najpotrebnejše? bote vprašali. Najpotrebnejše — saj po mojih mislih — je nam sedaj nov političen časnik, na kar nas so že „Novice“ večkrat opomnile. Ta novi časnik naj bi se imenoval „Čas“ ali „Slovenski dnevnik“, „Triglav“ ali kaj takega. Izhajal naj bi, če ne vsaki dan, saj po trikrat na teden. Res, da imamo naše „Novice“; al one ne morejo sedaj vsemu kaj, ker so njihovi predali že tako preobloženi z raznoverstnim plodonosnim blagom. — Vsakemu je znano, da se bo na podlagi cesarjevega pisma oktoberškega cela naša Avstrija prestrojila, toraj tudi naša slovenska domovina. Znano je, da zanaprej se ne bodo več postave in prenapredbe delale za nas, pa brez nas, ker mi sami najbolj znamo, kje da nas čevelj žuli in kako da bi se dalo uspešno pomagati. Tužna skušnja je nas in druge učila, da se z nepraktičnimi prenapredbami brez sodelovanja